

УМЕСТО ПАРЛАМЕНТАРНЕ ХРОНИКЕ

Владан ПЕТРОВ*
Правни факултет
Универзитет у Београду

УДК 378.18(497.11)
DOI: 10.5937/adpn2403123P

УЗ ДИЛЕМУ О ПРАВУ УЧЕШЋА СТУДЕНАТА У ПРЕДЛАГАЊУ КАНДИДАТА ЗА ДЕКАНА**

ПРИЛОГ РАСПРАВИ О ТАЧКИ ДНЕВНОГ РЕДА „РАЗМАТРАЊЕ НАЧИНА УЧЕШЋА СТУДЕНАТА У ПОСТУПКУ ПРЕДЛАГАЊА КАНДИДАТА“***

Прва ванредна седница Наставно-научног већа од 15. априла 2024. године

Поштовани господине декане,

На прошлој седници ННВ-а замолио сам Вас да не отварамо питање тумачења Закона о студентском организовању, односно одредаба које се односе на учешће студентских представника у саставу ННВ-а, јер су те одредбе члана 8, ст. 2 и 3. „кристално јасне“. Ви сте се, међутим, одлучили да разматрате изборне услове, тачније ко има право гласа, а ко не, у првој фази изборног поступка, оној која треба да резултира утврђивањем једног кандидата за декана којег ћемо предложити Савету као изборном органу. И све у тренутку кад су избори увелико расписани.

Ипак, начином на који сте формулисали ову тачку Ви сте, како ја тумачим, показали да више немате дилему, а можда је Ви лично нисте ни имали, у погледу тога могу ли студентски представници да учествују у предлагању кандидата за декана или не. Наравно да могу. Уосталом, у *образложењу предлога ЗСО-а*, као једна од најважнијих новина, а неспорно је да овај закон уводи новине којима се, између

* Аутор је редовни професор на Правном факултету Универзитета у Београду и судија Уставног суда Републике Србије. Електронска адреса аутора: vpetrov@ius.bg.ac.rs.

** Текст је саопштен на Првој ванредној седници Наставно-научног већа Правног факултета Универзитета у Београду од 15. априла 2024. године као прилог расправи која се повела на Правном факултету у поступку избора декана у вези са правом учешћа студената у том процесу.

осталог разрађује принцип из члана 9. тачка 4. Закона о високом образовању („учешће студената у управљању и одлучивању, посебно у вези са питањима која су од значаја за квалитет наставе“) стоји: „У члану 8. Предлога закона прописано је и учешће студената у стручним органима и њиховим телима у пропорцији од 20% у односу на укупан број чланова. Студенти имају право учешћа у расправи по свим питањима док у одлучивању учествују о питањима од значаја за студенте, посебно обезбеђење квалитета наставе, правила студија, уписну политику високошколске установе, реформу студијских програма, анализу ефикасности студирања и утврђивање броја ЕСПБ бодова, утврђивање предлога измена и допуна статута, предлагање кандидата за орган пословођења и предлагање финансијског плана високошколске установе. Новина у овом делу у односу на Закон о високом образовању је предлагање кандидата за орган пословођења, чиме се студентима даје право гласа приликом предлагања кандидата за орган пословођења. Ово је посебно важно у домену квалитета наставе, јер се приликом избора кандидата у стручном телу представља план рада који садржи делове битне за квалитет наставе и однос према студентима. Стога сматрамо да би омогућавањем студентима да гласају за предлог кандидата за орган пословођења, то могло значајно да унапреди положај студената и квалитет наставе јер би кандидати у том случају овом сегменту посвећивали додатну пажњу.“ *Дакле, образложење врло јасно доводи у везу квалитет наставе и учешће студентских представника у предлагању кандидата.*

Начин на који то студентски представници чине није уређен чланом 8. став 3. ЗСО-а, који у ствари представља операционализацију или разраду члана 9. тачка 4. ЗВО-а и уопште није у несагласности с њим (што ћу касније укратко објаснити). Дакле, Ви сте се, у ствари, запитали који је то начин учешћа студентских представника из члана 8. ст. 1- 2. ЗСО, а не да ли то право имају пошто се оно не може искључити управо довођењем у везу са чланом 9. тачка 4. ЗВО-а. Цитирам и одредбе члана 8. ст. 1-2. ЗСО: „Учешће студената у органу управљања високошколске установе утврђује се у складу са Законом. У стручним органима високошколске установе и њиховим телима студенти чине 20% чланова, у складу са Законом и статутом високошколске установе, водећи рачуна о сразмерној заступљености мање заступљеног пола и студената уписаних по афирмативним мерама у складу са чланом 7. овог закона.“

У одговору на то Ваше питање треба, међутим, поћи не од члана 8. става 3. ЗСО нити његовог односа са чланом 9. тачка 4. ЗВО-а, већ од члана 64. става 4. ЗВО-а који прописује да се поступак и начин избора декана уређују општим актом високошколске установе. Дакле, Статут је наш „изборни закон“. Члан 18. став 4. нашег Статута каже да се евидентирање кандидата за декана врши јавним гласањем на седници ННВ-а тако што се евидентираним кандидатом сматра сваки кандидат који испуњава услове за избор који на јавном гласању добије већину гласова присутних чланова Наставно-научног већа Факултета, и који прихвати кандидатуру. Потом се тајним гласањем утврђује предлог кандидата за декана на седници ННВ-а (став 6). Предлог кандидата за декана утврђен је када за једног од евидентираних кандидата гласа већина од укупног броја чланова Наставно-научног већа (став 7) итд. Дакле, утврђивањем предлога једног кандидата за декана добијамо предлог који се подноси Савету, а Савет према члану 14. тачка 2. Статута бира декана. *Да ли наш статут прави разлику или макар наговештава разлику између ННВ-а из члана 14. и члана 18. ст. 4. и 6.* Одговор је јасан: *наравно да не. То је орган истог састава. Не може бити ННВ једно приликом евидентирања са студентским представницима, а друго приликом утврђивања предлога – без студентских представника. ННВ у поступку предлагања кандидата који отпочиње евидентирањем и окончава се утврђивањем предлога кандидата за декана, што је фаза предлагања кандидата, истог је састава. То није ННВ из члана 25, него ННВ из члана 24. став 3. Статута: „Кад се у стручним органима Факултета, укључујући и помоћна стручна тела, одлучује о питањима од значаја за студенте, а посебно о оним која се односе на осигурање и оцену квалитета наставе, правила студија, план рада, календар рада, уписну политику, реформу студијских програма, анализу и оцену ефикасности студирања, утврђивање броја ЕСПБ бодова, измену и допуну Статута, предлагање кандидата за Декана и предлагање Финансијског плана, њихов састав се проширује за 20% представника студената, укључујући и сараднике у настави, које бира Студентски парламент Факултета у складу са овим Статутом“.* Уосталом, да смо имали дилему у вези с тим, не бисмо ваљда крајем 2022, односно почетком 2023, када је Сенат донео коначну одлуку о прихватању измене Статута, унели у Статут ту готово идентичну одредбу из члана 8. ст. 2. и 3. ЗСО-а.

Ако бисмо сад узели да разматрамо друкчији начин учешћа студентских представника у односу на ово што сам претходно објаснио,

не само да бисмо морали да искључимо члан 8. став 3, него и наш Статут, члан 24. став 3. Или бисмо морали да произвољно одредимо да се према члану 18. ставу 4. кандидати евидентирају од стране ННВ из члана 24. став 3. а да се према члану 18. ставу 4. кандидат утврђује гласањем од стране ННВ из члана 25. став 2. „Наставно-научно веће чине сви наставници и асистенти Факултета, који својство члана Наставно-научног већа стичу запослењем на Факултету са најмање 70% радног времена на Факултету, и чији мандат траје док траје такво запослење.“ Јер то што члан 25. у рубруму гласи ННВ не значи да је само то ННВ, него се систематским тумачењем лако долази до закључка да је то и ННВ из члана 24. став 3. када се оно проширује студентским представницима јер одлучују о питањима од значаја за студенте. Ако бисмо заобишли статутарне норме, одрекли бисмо се воље коју смо ми недвосмислено изразили. Ако је законодавчева намера била ирационална, да ли то значи да је таква била и наша крајем 2022? Притом, чак и да узмемо да је ЗВО системски закон, а ја га не бих смео тако олако квалификовати као системски, он нас овлашћује и обавезује да *in totum* уредимо начин и поступак избора декана. Дакле, ми бисмо оваквим нашим поступањем згазили нашу вољу изражену у нашем статуту и управо овај тзв. системски закон.

Дакле, нас у поступку избора декана, а то значи и у делу који се тиче учешћа студентских представника у предлагању обавезују ЗВО и наше право, Статут, а не само члан 8. став 3. ЗСО. Чак и кад би га законодавац сутрадан изменио, остао би наш Статут који нас обавезује по основу члана 64. става 4. ЗВО-а да поштујемо одредбе статута који уређује начин и поступак избора декана, а нама би за промену статута било потребно неколико месеци. Сходно томе, тумачење члана 8. став 3. ЗСО, било оно системско, било језичко, није релевантно или бар није од кључног значаја кад је реч о тачки дневног реда ове ванредне седнице. Ја зато и нисам непосредно на њега реферирао, јер мислим да сам кристално јасно објаснио, ако је уопште и требало то да чиним, начин учешћа студентских представника у предлагању кандидата за декана.

Ипак, да не буде да сам сасвим заобишао то тумачење. Ја ћу навести само две оцене из овог текста са којима не могу да се сложим. Први је да члан 8. став 3. ЗСО није у складу са чланом 9. тачка 4. ЗВО. Још једном да наведем члан 9. тачка 4: „Учешће студената у управљању и одлучивању, посебно у вези са питањима која су од значаја за квалитет наставе“. Ова одредба не значи, како се у тумачењу Катедре тврди

„да су превасходна питања на која се односи студентско учешће у расправи и одлучивању она која се тичу квалитета наставе“, већ значи да овај принцип тражи да се законом, овим или неким другим (нпр. ЗСО) омогући учешће студената у управљању и одлучивању и да то што се нагласак ставља на питања која су од значаја за квалитет наставе, не значи да закон не може омогућити да студенти учествују у одлучивању и о другим питањима (премда смо указали и на то како је законодавац видео везу између наставе и учешћа студената у избору декана). Уосталом, то управо потврђује одредба члана 65. става 2 која гласи: „При расправљању, односно одлучивању о питањима која се односе на осигурање квалитета наставе, измену студијских програма, анализу ефикасности студирања и утврђивање броја ЕСПБ бодова, у стручним органима и њиховим телима учествују представници студената и тада они улазе у састав укупног броја чланова стручног органа.“ Дакле, ова одредба је разрада принципа из члана 9. тачка 4. и предвиђа да студентски представници не учествују само у одлучивању о питањима која се односе на осигурање квалитета наставе, већ и о другим питањима. Притом, члан 65. став 3. прописује да у стручним органима из става 2. овог члана студенти чине 20% чланова. То што одредба члана 8. става 3. ЗСО-а предвиђа шири и детаљнији списак питања од значаја за студенте о којима они одлучују у саставу стручног органа из става 2. овог члана, то ни у ком случају није у несагласности са принципом из члана 9. тачка 4, него представља потврду овог принципа и његову даљу разраду. Једноставно, поређајте једну поред друге и читајте одредбе члана 9. тачка 4, члана 65. став 2. ЗВО и члана 8. став 3. ЗСО и видећете да су оне у сагласју и да друге две, понављам, представљају разраду или операционализацију принципа из члана 9. тачка 4. ЗВО-а.

Друга оцена се тиче неусаглашености одредаба у ЗСО, члана 6. о овлашћењима Студентског парламента и члана 8. истог закона. *Зашто се у члану 6. о овлашћењима (исправно би требало да пише у рубруму о надлежностима) Студентског парламента не спомиње учествовање у предлагању кандидата за декана? Једноставно зато што то и није надлежност СП него стручног органа високошколске установе проширеног студентским представницима, како то лепо пише у члану 8. ставу 2. ЗСО.* А у члану 6. стоји да СП бира студентске представнике у институције високошколске установе, па самим тим и у овај орган, односно у орган из члана 24. став 3. нашег статута. Ти студентски представници нису делегација студентског парламента

у правном смислу. Они гласају лично и слободно, непосредно и тајно. Њихово право гласа је индивидуално, а не колективно. Да ли би у нашем статуту у члану који, на пример, уређује надлежност ННВ-а, требало да буду таксативно набројане и надлежности органа универзитета у чијем вршењу учествују наши наставници, односно чланови ННВ-а изабрани од стране ННВ у те органе? И да ли они тамо представљају делегације или су индивидуе? Да ли они имају слободан или императиван мандат? И да не идем даље.

Према томе, начин на који сам ја одлучио да говорим о начину учешћа студентских представника у предлагању кандидата за декана је последица тежње да овим нешто дужим излагањем мало закомпликујем оно што је кристално јасно, али и да искажем поштовање према труду који је уложила Катедра за теорију, социологију и филозофију права. Ја сам одустао од језичког тумачења, по мени, још увек довољно јасне норме члана 8. став 3. ЗСО и управо својим систематским тумачењем и довођењем у везу релевантних одредаба желео да покажем зашто је у конкретном изборном поступку који је у току тумачење ове законске одредбе потпуно сувишно.

И само кратко још три ствари. *Прво, да ли се нама допадају одредбе члана 8. ЗСО? Очигледно да смо сагласни да је студентским представницима дато превише учешћем у предлагању кандидата за декана. То је питање целисходности законског решења, а питање целисходности чак и кад бисмо се, применом доктрине начела јединства власти одлучили да занемаримо одредбе закона и нашег статута, и узурпирамо надлежност Уставног суда, није ни надлежност УС, већ Народне скупштине.*

Друго. Сасвим сте ме умирили и показали потребну дозу разумности коју треба да има декан који је на овој позицији већ 5 и по година. *Разматрање подразумева расправу, а не и гласање, односно одлучивање. Дакле, ми можемо да, теоријски или системски или на неке друге начине расправљамо, али не можемо да гласамо. Јер би гласање о неком другом начину од оног записаног у нашем позитивном праву представљало потирање не само законодавчеве, него и наше воље, Статута који смо ми донели. А гласање о начину учешћа студентских представника како сам ја то објаснио је непотребно, сувишно. Уколико будете ипак одлучили да гласамо данас о нечему, ја у том гласању нећу учествовати.*

И треће, владавина права од Дајсијевог времена до данашњице и контролне листе владавине права Венецијанске комисије на првом

месту подразумева правну сигурност, правну једнакост и одсуство арбитрарности. Замислите какву би непоправљиву штету нанели овим вредностима када бисмо неком непромишљеном одлуком увукли све нас и будуће кандидате за декана у процес избора декана који смо ми неким нашим ставом или тумачењем изменили? Истовремено, тиме бисмо довели у питање правну ваљаност свих оних бројних избора који су на Универзитету већ окончани (и то на факултетима попут Економског, Факултета безбедности, Грађевинског, Стоматолошког итд.) или су увелико у току? И даље су све очи упрте у Правни факултет у Београду. Време је да поново будемо свесни тога. То очекујем од сваког кога будемо евидентирали за кандидата за декана следеће недеље, а поготово од оног ког будемо изабрали.

У Београду, 15. априла 2024. године
проф. др Владан Петров